

brek en schuld; zijn innigste, diepste ziel, en met de rom, in weerwil van wat neêrdrukt gelooven dat God en, en in de werlts anders zingen es Heeren..."

in Bellevue een s te feliciteeren, or den voorzitter Biesterveld, die overhandigde. woord. Het ver- n door Professor "een echte Am- evend bewijs, dat de God van onze d is".

van de aanhan- meente aan haar

1906 et jaar onzes HEE- arden Heer

GISPEN

HEERE hem vijftig i het WOORD had

werd hij bevestigd ERK onzes HEEREN den in de KERKEN n en Zwolle. werd de KERK van s geboren, zeer ver- les WORDS werd cht hij nu 25 jaar

n feestdag van den tht.

GISPEN

voor de KERKEN, ERK der hoofstad n gesteld, waarvoor r velen, met

GISPEN

n voor de bewezen

e bede, dat het des a Dienaar nog lang AAMS eer, tot de tot troost van ZIJN het vijftigjarig jubl

GISPEN

feestgave, door vele samengebracht, aa- igen.

Comité voornoemd:

P. Biesterveld. Blankenberg. thrmann. Haust. Hölweler. Lindeboom. van Oostveen. Poesiat. van Schatek. thut.

ereformeerde voll teel Gereformeerde abtsjubileum mee- dat het hier nie- n stad, maar eet i een halve eeuw

bij den Boekhande- , met het schoone ijsaard.

RULLMANN.

RONIEK

n de Toonkunst.

zich trots voelen op omdat zij die armoek verkiezing.

ner maakt dan hij e arm geworden is, on ch rijk — te maken.

Dr B. Wieleng

belangrijke dingea- ze zelf.

or ieder gelijk. De at hangt o.a. hier- chen zuiver zien- est wat laatst is.

De één zegt vele dingen, en ook onder anderen (!) het geloof, of — en dat is dan nóg verder af — de godsdienst. Die man draagt zoo „onder andere” het geloof in zijn zak, zooals u en ik ons horloge. Een nuttig ding, maar ach, je kunt er desnoods buiten.

Een ander zegt: het geloof en de christelijke actie. Verder is er niets wat mijn belangstelling waard is. En spreken zoo onder ons de meesten niet?

Eindelijk, dan heb ik de drie belangrijkste groepen wel genoemd, een derde. Die zegt: eerst is het geloof, en uit dien wortel komen alle andere dingen op.

Aan den eenen kant zult ge van mij als geloovige niet verwachten, dat ik de beteekenis van geloof en christelijke actie zal onderschatten, zooals nummer één dat doet. Anderzijds kunt ge ook van mij als musicus niet vergen, het geloof en de christelijke actie zoozeer te overschatten, dat ik zeggen zou: al wat niet Kerk, School of Staat heet — want dat bedoelt nummer twee wanneer hij zegt: geloof en christelijke actie — is mijn belangstelling niet waard.

Maar laat mij, vóór we partij kiezen, u van ieder door mij genoemd type eens een voorbeeld geven.

Nummer één. Een fijne, levenslustige vent. Met hart en ziel bij zijn werk. Sportief. Een lust, hem te zien en te spreken. Ruim van blik, goed ontwikkeld. Ook een echt muzikliefhebber. Steeds vroolijk. Toch, als het noodig is, ernstig. Zelfs bepaald gelóóvig. Diep onder den indruk na een „opwekkingssamenkomst” bijvoorbeeld. „Dat kan je weer eens heelmaal klein maken”. Voelt wat voor de kerk. Toch maar mooi, wat allemaal door haar gedaan wordt. Maar... 's Zondags in de kerk, in de week aan je werk...

Nummer twee. Een stoere kerel, degelijk, ernstig. Een steun voor de wijk. En voor de partij! Voorzitter van de schoolvereniging. Een stevig debater. In alle mogelijke besturen. En... d'r bij! Verzuimt nooit een vergadering. Leeft mee.

Door al dat werk heeft hij nooit tijd voor iets anders. Nu ja, en geen interesse ook. Muziek? Heel aardig, maar daar moet je tijd voor hebben. Heeft hij niet. Musici? Laten ze liever wat nuttigs gaan doen. Er is gebrek aan bruikbare krachten. (Ze mogen nog blij zijn, als ze er zoo afkomen en er geen adjectieven als: excentriek, raar e.d. over hun hoofd worden uitgestort). Concerten? Zonde van je avond. Niet dat hij ze niet aardig vindt, maar wat is daar nu ooit door tot stand gekomen? Muziek studeeren? Nu, om eens een geestelijk lied te begeleiden, in huis, op een vergadering, en, als het noodig is, in de kerk. Organist, dat behoeft je „bij ons” niet voor je beroep te zijn. We hebben geen vak-organisten noodig. 't Heeft in de kerk niet „mool”. 't Is geen concert! Als het maar niet hinderlijk is. (En dat is het al gauw). Muziek zonder woorden? Zonder „geestelijke” strekking? Heeft hij nooit wat aan gevonden. Neen gerust, als je zooveel belangrijker dingen aan je hoofd hebt, heb je dáár geen tijd voor over.

Nummer drie. Een rustig, weinig opvallend mensch. Geen slappeling al wordt hij daar wel eens voor aangezien. (Door nummer twee.) Geen domper ook, al meent nummer één dat. Hij is hem te zwaar op de hand, terwijl de ander hem niet actief genoeg vindt en hem, wat zijn gereformerd zijn betreft, niet voor vol aanziet. Te zwaar op de hand, omdat hij alles vanuit het geloof in Christus beziet en ernst maakt, met het: al wat uit het geloof niet is, dat is zonde; te weinig gereformeerd, omdat hij, niettegenstaande, neen juist dóór zijn geloof in Christus, aan veel en velerlei een warm hart toedraagt. Gaat aan de mooie dingen, maar die uit het geloof niet zijn, niet met een minachtend gebaar voorbij, als nummer twee, snoept er niet zoo nu en dan eens van, als nummer één, maar betreurt het, dat ze uit het geloof niet zijn. Nummer één begrijpt hem niet, omdat het geloof bij hem zoo absoluut alle dingen beheerscht en hij zich daaraan — bijna overdreven! — onderwerpt, de tweede kan er niet bij, dat hij als geloovige zoo'n groote sympathie heeft, óók voor dingen, die niet luisteren naar den naam: kerk, school of staat.

Zagen wij hem zoo dus voortdurend als tegenstelling, we willen hem nu nog even als stelling zien.

Hij is de man, die ernst maakt met het geloof, dat GOD de kunst aan de menschen gegeven heeft, en dat ze één van Zijn heerlijkste gaven is. Hij is er diep van doordrongen, dat het zonde is, zoo de mensch aan deze gave, als aan iets minderwaardigs, voorbij gaat en hij weet ook, dat niemand dat ongestraft doen kan, maar zich daarvoor opzettelijk verarmt. Trouwens, wie kan zonder zichzelf schade te doen, één van Gods zeges-

ningen verachten? Hij zoekt en steunt zooveel mogelijk de christelijke kunstbeoefening — ik bedoel hier zoowel christelijk, als kunst in den waren zin des woords — en leeft met haar mee, ziet haar als Gods gave. Hij waarschuwt, zoowel wanneer het christelijke, als wanneer de kunst in gevaar komt. Hij bidt voor haar.

Hoeveel menschen doen dat, bidden voor de kunst en haar beoefenaars?

't Schetsen van deze drie typen is tegelijk geweest, ze beoordeelen. Neen, ik dweep niet met den man, die het geloof en de christelijke actie onder anderen noemt, maar ook de mensch, die alleen deze actie ziet opkomen uit het geloof, is niet te verdedigen.

En toch... zoo doen en denken onder ons zoo velen.

Waarom zijn we op het gebied van de kunst zoo slecht bedeeid? — dat ziet ge toch, hoop ik, niet als een soort van eer? — terwijl we op andere terreinen goed voor den dag komen?

Daarop kan men onder ons de wonderlijkste antwoorden hooren geven. Het gevaarlijkste lijkt me wel dit: ach, wij zijn hier maar vreemdelingen, de kunst beoefenen is ons niet gegeven; dat moet van den overkant komen. En de wonderlijkste argumenten worden aangevoerd en men verkracht soms de historie om te bewijzen, dat de kunst alleen het deel kan zijn van de ongelooovigen.

Nu, zoo op het eerste gezicht lijkt het daar wel eens op, en klinkt dit antwoord als een vrome berusting, maar voor wie iets verder kijkt, is zoowel het één als het ander onwaar.

Alleen maar, we moeten de lijn tusschen dezen kant en overkant op de juiste wijze trekken. Die lijn moet niet zóó worden aangebracht, dat aan dezen kant alleen staan de leden der Gereformeerde Kerk, en aan den overkant, alles wat daartoe niet behoort. De lijn loopt tusschen Christ-geloovigen en óngeloovigen! Zoo gezien is dus een Roomsche of Ethische een dwalend geloovige, goed, maar een gelóóvige en behoort hij mèt zijn kunst aan dezen kant. En zóó gezien, blijkt juist, dat niet de ongelooovige, maar de gelóóvige kunstenaars de uitblinkers zijn geweest, de universeelen. En dan weet een ieder, die de geschiedenis kent, verschillende namen van Christenkunstenaars in alle takken der kunst te noemen. Ik behoeft u, voor wat de Toonkunst betreft, den naam van Bach slechts in herinnering te brengen. Kunnen we hem niet met recht een universeel kunstenaar noemen, en is deze man niet, afgaand op zijn eigen uitspraken, een echte geloovige geweest?

Maar als dan blijkt, dat de stelling van dezen kant en overkant niet opgaat, hoe komen we er dan aan? Op deze vraag zou ik willen antwoorden: dat komt, doordat onze maatstaf in de meeste gevallen niet deugt. Mogen wij, om nu maar iets te noemen, iemand, die niet het juiste inzicht in het Zondagsgebed heeft, die er b.v. geen bezwaar tegen heeft, op Zondag een concert te geven of daaraan mee te werken, zonder meer als overkant, ongelooovige, verlorene, brandmerken? Men is er tegenwoordig in de muziekcritieken onzer Christelijke pers druk mee bezig aan te toonen, dat mannen als Bach, Händel, Haydn, Mozart, Mendelssohn enz. Christenkunstenaars zijn geweest, en dat veelszins terecht. Maar ge weet toch wel, dat ze geen lid van de Gereformeerde Kerk zijn geweest, en zelfs lang niet Calvinistisch in hun denken? B.v. Haydn en Mozart Roomsche waren?

En we gaan toch hieraan, dat er op dit oogenblik nog maar zoo zeer weinig kunstenaars te vinden zijn onder ons, geen argumenten ontleenen? Dat zou even kortzichtig (van verre niet ziende, bijziende) zijn, als wanneer men in tijden toen het ongelooft heerschte, zou hebben beweerd, dat staatsmannen en geleerden alleen aan den overkant te vinden zouden zijn. Onze groote mannen hebben het tegendeel afdoende bewezen.

Is het te veel gezegd, dat zij zelfs zóóveel voor kerk, staat en school gedaan hebben, dat daardoor de kunst onder den voet is geloopt? Ik wil niemand beschuldigen, maar het is het opmerken waard, dat wij steeds spreken van wetenschap en kunst, terwijl het elders heet, precies andersom, kunst en wetenschap. (Gebouw voor-, welhouder en minister van kunsten en wetenschappen).

Wij nemen ten opzichte van de kunst een verkeerde houding aan. Zoolang we nog met een voldaan-lachend gezicht zeggen, „dat we geen noot zoo groot als een schilderhuis kennen” en zoolang we daaraan blijven ontleenen, het recht om de muziek te negeren, zoolang we alleen het ware en het goede erkennen, maar het schoone verwaarloosen, zoolang zal de disharmonie in veler leven voortduren. Een disharmonie, die het gevolg is van het miskennen van één van Gods heerlijkste geschenken: de Toonkunst.

JAC. KORT.

Van een deftig orgel, fraaye muziek, ende diverse loffelicke saecken.

Het „deftige orgel”, waarvan sprake is in de titel, staat in de Ned. Hervormde Kerk te Maassluis. Niet lang geleden is de tweehonderdste verjaardag van dat prachtinstrument gevierd.

Op zichzelf zou er al reden genoeg zijn om in een muzikale kroniek dit feit te memoreeren, maar nu de geschiedenis van dit orgel, en van de „kloeke orgelisten” die en voorzoover ze het bespeeld hebben, is bestudeerd, en vastgelegd in druk, nu is het een extra genoegen terug te komen op de herdenking van Govert van Wijns kostbare schenking.

Sedert 4 December 1732, de datum van de eerste godsdienstoefening met begeleiding van het nieuwe orgel, hebben heel wat organistenhanden en -voeten de drie manualen en het pedaal bespeeld. Het volledige lijstje van de officiële functionarissen is opgenomen in de merkwaardige uitgave die de kennis betreffende dit instrument en zijn bespelers ook in de toekomst kan bevorderen, en dat de titel draagt: „Van een deftig orgel”.

Toen ik de interessante beschrijving las, dacht ik met dankbaarheid aan de vriendelijke uitnodiging van den tegenwoordigen bespeler, den heer W. Oranje, bekend door zijn „Twinlig Koraalvoorspelen”, om hem „op” zijn orgel een bezoek te brengen.

Nog aardiger werd de lectuur van het door Jan Zwart geschreven boekje, nu ik het Maassluische werk niet slechts kende „van hooren zeggen”, doch eveneens „van hooren spelen”.

De eeuwenoude geschiedenis van zoo'n antiek orgelwerk geeft een zekere sfeer, zoodat men bij het bespelen als vanzelf moet denken aan hetgeen er zich wel met en bij het orgel moet „afgespeeld” hebben.

Het merkwaardige in het door de Maassluische Boekhandel uitgegeven boekje „Van een deftig Orgel” is nu, dat de schrijver tegelijk mèt de plaatselijke orgelhistorie verschillende aardige dingen memoreert die van groot belang zijn voor de kennis van het orgelspel in vroeger tijd.

Daarom raad ik alle orgel-liefhebbers aan, de gezellig geschreven historie van dit instrument en zijn bespelers, te lezen, en zoo hun kennis te verrijken met meer dan Maassluische orgelgeschiedenis.

Daar „orgel”-geschiedenis tevens een stuk „muziek”-geschiedenis is, en het orgel steeds een bijzondere plaats ingenomen heeft, vinden alle lezers van de muzikale kroniek in „Van een deftig Orgel” iets van hun gading.

Enkele weken geleden hoorde ik door de radio den heer W. Oranje dit tweehonderdjarig instrument bespelen na een kerkdienst. De luisteraars konden toen meteen hooren, hoe de componist zijn „20 Koraalvoorspelen” wil uitgevoerd hebben; de ruime keuze die hij er uit deed, gaf tenminste wel een indruk daarvan. Nu ik toch de lof van het Maassluische orgel en zijn beschrijving zing, wil ik van de gelegenheid gebruik maken op deze composities (uitgave Lichtenauer, Rotterdam) te wijzen. Minder geschikt in 't algemeen als voorspelen in de dienst, zijn ze voor programma's, waar plaats is voor wat „kleingood” zeer bruikbaar... mits niet per dozijn geleverd.

We leven in een tijd, waarin de belangstelling voor degelijk orgelspel groeit, en die belangstelling blijkt reeds op allerlei wijze uit daden. Een ervan is de spontane huldiging van Jan Zwart bij zijn 40-jarig jubileum, waarover in deze rubriek reeds geschreven werd. Bij een zóó uit drang van geestverwantschap gevierde herdenking van levenswerk mag ter onderscheiding van de ontelbare volgens eenheidspatroon gefabriceerde jubilea waarmee gecoquetteerd wordt, wel een streepje aan de balk! Onder de bezoekers van Jan Zwarts concerten, en onder zijn leerlingen hebben zich de Gereformeerden niet onbetuigd gelaten. Hoe zou het ook kunnen? Over het artistieke gehalte van Jan Zwarts produceerende en reproduceerende prestaties is het mogelijk verschillend te oordeelen, maar zonder uitzondering zal ieder moeten toestemmen, dat hij de belangstelling voor koraal en geestelijk lied heeft weten te herwekken en te boeien. Ook heeft Jan Zwart in zijn propaganda door klavier en pen zich niet geschaamd, het Calvinisme in zijn beteekenis voor het muziek-leven recht te doen wedervaren. 't Is een verblijdend teken, dat op grond van zijn principiële geluid, zijn accentueeren van eigen karakter der kerkelijke muziek, hem zooveel goede wenschen uit Gereformeerde kring zijn toegestroomd. Juist deze kant van zijn werkzaamheid herdenken we met dankbaarheid in een blad ter ontwikkeling van het Gereformeerde leven.

Die dankbaarheid voor het goede voorbeeld dat Jan Zwart in veel dingen geeft, doet mij in deze rubriek één goede wensch aan de vele reeds geuite, toevoegen, en ik weet, dat velen zich met deze wensch vereenigen zullen, n.l. dat Jan Zwart zijn taak, gereformeerd reformeerende, nog eens mag voortzetten in die kerk der Reformatie waarin we hem krachtens zijn persoonlijke en onze nationale geschiedenis gaarne zouden zien, opdat hij ook in dit opzicht bewonderende Gereformeerde volgelingen op de goede weg mag voorgaan.

Heel begrijpelijk is het, dat juist Jan Zwart, on-